

KAŠTŲ SAMPRATOS VIETA AUSTRŲ EKONOMIKOS TEORIJOJE IR GAMYBOS GĖRYBIŲ BEI KAŠTŲ ANALIZĖJE

REMIGIJUS ČIEGIS¹, RAIMONDAS ČIEGIS²

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas,
Vilniaus Gedimino technikos universiteto Fundamentinių mokslų fakultetas (Lietuva)

ANOTACIJA

Austrų ekonomikos mokykla, parodžiusi, kad į vertę nebeturi būti žiūrima kaip į valdomą praeities išteklių kaštų, bet kaip į vertinimą, susijusių su ateities naudingumu, tenkinant vartotojo norus, išraišką, po XIX a. pabaigoje ekonomikos teorijoje įvykusios subjektyvistinės revoliucijos įsivyravusį „ekonominį subjektyvizmą“ susiejo su „alternatyvių kaštų požiūriu“. Straipsnio autorių nuomone, problema ta, kad austrų ekonomikos mokykla, kurdama ribinio naudingumo teoriją, ignoravo gamybos proceso analizę, vis dėlto ji buvo priversta tirti gamybos išlaidas, kurias verslininkas privalo įvertinti. Spręsdami šią problemą austrų maržinalistai sukūrė gamybos gėrybių teoriją, kuria pamėginta psychologizuoti gamybos kaštus ir traktuoti juos kaip tam tikrą naudingumą. Tada natūraliai kyla klausimas, kiek austrų ekonomistų nuostatos kaštų klausimu atitinka šiandieninės ekonomikos teorijos pozicijas? Taigi straipsnio tikslas – išsiaiškinti kaštų sampratą austrų ekonomikos teorijoje ir gamybos gėrybių bei kaštų analizėje. Siekiant šio tikslo pirmiausia išanalizuota austriškoji alternatyviųjų kaštų samprata. Toliau išnagrinėta gamybos gėrybių teorija austrų ekonomikos mokykloje. Straipsnis baigiamas austriškosios gamybos gėrybių bei kaštų analizės aptarimu. Jis parengtas taikant sisteminės mokslinės literatūros, bendrosios ir loginės analizės, lyginimo ir apibendrinimo bei abstrakcijos metodus.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *austrų ekonomikos teorija, gamybos gėrybės, kaštai, alternatyvieji kaštai, gamybos gėrybių bei kaštų analizė.*

JEL KLASIFIKACIJA: B1, B2, E2.

DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v35i3.2268>

Įvadas

XIX a. pabaigoje ekonomikos teorijoje įvykusi subjektyvistinė revoliucija priešpriešino maržinalistinę vertės teoriją, paremtą žmonių ir poreikių santykiu tikslų atžvilgiu ir jų gebėjimu tuos poreikius patenkinti, klasikinių autorių gamybos kaštų terminais sukonstruotai objektyviai vertės teorijai (Gloria-Palermo, 1999). Austrų ekonomikos mokykla parodė, kad į vertę nebereikėtų žvelgti kaip į valdomą praeities išteklių kaštų (jie nesusiję su reikalu ateityje, nes ekonominis veikimas visada žvelgia į priekį), o kaip į vertinimą, susijusių su ateities naudingumu, tenkinant vartotojo norus, išraišką (Kirzner, 1987), šį „ekonominį subjektyvizmą“ susiejo su alternatyviųjų kaštų požiūriu (Eabrasu, 2011), nes austrams apskritai kaštai yra subjektyvūs – patys nulemti ribotų išteklių alternatyvaus panaudojimo vertės (Boettke, 2016). Taigi grynai subjektyvus

¹ Remigijus Čiegis – Vilniaus universiteto Kauno fakulteto profesorius habilituotas daktaras
Moksliniai interesai: darnus ekonomikos vystymasis, darnumo vertinimas, aplinkos ekonomika, regionų plėtra, ekonominių teorijų istorija

El. paštas: remigijus.ciegis@knf.vu.lt

Tel. +370 681 458 32

² Raimondas Čiegis – profesorius habilituotas daktaras, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Fundamentinių mokslų fakultetas

Moksliniai interesai: matematinis modeliavimas, skaičiavimo metodai, diferencialinės lygtys, lygiagretieji skaičiavimai, ekonominių teorijų istorija

El. paštas: raimondas.ciegis@vilniustech.lt

Tel. +370 686 084 48

požiūris kaštų aspektu neigia, kad bet kurio veiksmo dabartiniai kaštai gali būti žinomi net ir spendimų priėmėjams, kadangi pasirinkimo veiksmas pats yra subjektyviai suvokti kaštai, tad tvirtai šios doktrinos besilaikantis teoretikas jokios kaštų ir naudos analizės neatliks, nes kaštai iš prigimties yra nepastebimi, todėl neišmatuoti (Formaini, 2003). Apskritai austrams vartotojų vertinimas vienintelis paaiškina kaštus. F. von Wieser'ui, C. Menger'ui, ypač E. von Böhm-Bawerk'ui, vartotojų poreikiai yra priežastinio ryšio pradžia ir pabaiga (Kauder, 1957). Todėl turbūt žymiausias savo gyvenamojo laikotarpio austrų ekonomikos mokyklos teoretikas E. von Böhm-Bawerk'as 1886 m. savo esė „Ūkinių gėrybių vertingumo teorijos pagrindai“ (Von Böhm-Bawerk, 2005 [1886]) parengė detalų „kaštų dėsnį“, šiandien vadinamą ribinio produktyvumo dėsniu, kuris paaiškino kainų nustatymą veiksmų rinkose būdu, tai visiškai atitiko austrų ekonomikos mokyklos pradininko C. Menger'io (1950 [1871]) pateiktą vartojimo gėrybių kainų nustatymo paaiškinimą, remiantis ribinio naudingumo dėsniu. E. von Böhm-Bawerk'as pirmasis išplėtojo C. Menger'io kainų teoriją į užbaigtą kainų nustatymo teoriją visų eilių gėrybėms, įskaitant „aukštesnės eilės gėrybes“ (pats E. von Böhm-Bawerk'as vietoj šio termino buvo linkęs vartoti *labiau nutolusios eilės gėrybių* terminą) ar gamybos veiksmus, taip gamybos piniginių kaštų paaiškinimą integravo į austrų kainų teoriją.

Kaip pažymi G. P. O'Driscoll'as (1986), standartinė nuostata – teigti, kad paklausa yra subjektyvus kainos nustatymo elementas, o kaštai – objektyvus elementas. Tačiau požiūris, kad subjektyvizmas taikytinas skoniams ar kainos nustatymo paklausos pusei, o objektyvūs veiksniai yra svarbūs kaštams ar pasiūlos pusei, nesuderinamas su C. Menger'io analize, ką puikiai išryškino F. von Wieser'is, pats taikęs C. Menger'io analizę savajai kaštų teorijai. Būtent F. von Wieser'ui pirmajam monografijoje „Ūkinės vertės atsiradimas ir pagrindiniai dėsniai“ (Von Wieser, 1884) bei „Natūrali vertė“ (Von Wieser, 1889) pavyko suformuluoti *praleistos naudos principą*, grynai subjektyviai aiškinantį kaštus ir orientuotą į *alternatyviųjų kaštų sampratą*.

Straipsnio autorių nuomone, problema ta, kad austrų ekonomikos mokykla, kurdama ribinio naudingumo teoriją, ignoravo gamybos proceso ir darbo analizę, vis dėlto ji buvo priversta ištirti gamybos išlaidas, kurias privalo įvertinti kiekvienas verslininkas. Juk visos veiklos turi savo kainą: ši kaina yra aukščiausiai vertinama alternatyva, kurios atsisakyta, nes priemonės jai patenkinti skirtos kitoms alternatyvoms. Tai yra kaštai, kuriuos skaičiuoja gamintojai ir kiti ekonomikos subjektai, atskleidžia alternatyvias galimybes, kurių tenka atsisakyti.

Spręsdami šią problemą austrų maržinalistai sukūrė *gamybos gėrybių teoriją*, kurioje pamėginta psichologizuoti gamybos kaštus ir traktuoti juos kaip tam tikrą naudingumą. Tad natūraliai kyla klausimas, kiek austrų ekonomistų nuostatos kaštų klausimu atitinka šiandieninės ekonomikos teorijos pozicijas?

Straipsnio tikslas – išsiaiškinti kaštų sampratos poziciją austrų ekonomikos teorijoje ir gamybos gėrybių analizėje. Siekiant šio tikslo keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. Išanalizuoti austriškąją alternatyviųjų kaštų sampratą.
2. Išnagrinėti austrų ekonomikos mokyklos gamybos gėrybių teoriją.
3. Išnagrinėti austriškąją gamybos gėrybių ir kaštų analizę.

Tyrimo metodai: straipsnis parengtas taikant sisteminės mokslinės literatūros analizės, bendrosios ir loginės analizės, lyginimo, apibendrinimo bei abstrakcijos metodus.

1. Austriškoji alternatyviųjų kaštų samprata

Pažymėtina, kad austrų ekonomikos teorijos metodologijos esminis elementas yra grynai subjektyvi kaštų samprata. Jiems kaštai yra subjektyvi vertė, kurią veikėjas priskiria tikslams, kurių atsisako, pasirinkęs tam tikrą veiksmų kryptį (žr. Huerta de Soto, 2019). Taigi stebimas tiesioginis kaštų ir pasirinkimo veiksmo tarpusavio ryšys, neoklasikinėje nuspėjančioje teorijoje neegzistavęs. Austrų sampratoje – priešingai, kaštai tampa neigiama kiekvieno sprendimo puse, kliūtimi, kurią teks įveikti prieš pasirenkant kurią nors vieną iš alternatyvų. Kai produktyvūs ištekliai nukreipiami į vieno tikslo siekimą, visų alternatyviųjų panaudojimo būdų tenka atsisakyti. Kartu kaštai yra tai, ką priimančysis sprendimą paaukoja ar atmeta apsisprenddamas dėl pasirinkimo, kaštams esant grynai subjektyviais kiekvienoje pasirinkimo teorijoje ir objektyviais kiekvienoje teorijoje, kuri apima tikrą numatymą (Buchanan, 1969).

Toliau, prieš pradėdant austriškosios alternatyviųjų kaštų sampratos analizę, istoriškumo dėlei pažymėsi-
me, kad pati *alternatyviųjų kaštų* idėja pirmą kartą iškelta dar XIX a. viduryje Prancūzijos klasikinės politi-
nės ekonomikos mokyklos atstovo Frédéric'o Bastiat'o esė „Kas yra matoma ir kas yra nematoma“ (Bastiat,
2005 [1845]), o pati alternatyviųjų kaštų koncepcija, kaip pastebi L. C. Robbins'as (1998), moksliniame
žurnale pirmą kartą suformuluota (neaišku, ar veikiant austrų mokyklai) 1894 m., žurnale „Quarterly Journal
of Economics“ pasirodžius santykinai nežymaus amerikiečių ekonomisto D. I. Green'o straipsniui „Apie
alternatyviuosius kaštus“ (Green, 1894). Jo idėjas toliau savo gana keistame, bet moksliniame darbe „Vertė
ir paskirstymas“ (Davenport, 1908) plėtojo žymus to laikmečio amerikiečių ekonomistas H. J. Davenport'as,
jas toliau detalizavęs knygoje „Įmonės ekonomikos teorija“ (Davenport, 1929 [1913]). Vis dėlto, kaip pa-
stebėjo James'as M. Buchanan'as, alternatyviųjų kaštų principas retai užėmė svarbesnę vietą, negu jam teko
P. H. Wicksteed'o veikalė „Politinės ekonomijos bendroji prasmė“ (Buchanan, Thirlby, 1973).

Kalbant apie austrų ekonomistus, vienas svarbiausių F. von Wieser'io indėlių į ekonomikos teoriją – jo alterna-
tyviųjų kaštų teorija (Stigler, 1994 [1941]). Jis *alternatyviųjų kaštų* sąvoką suformulavo ir analizavo dar 1876 m. pa-
skelbtame pirmajame savo ekonomikos teorijos srities seminario pobūdžio straipsnyje „Apie kaštų santykį su verte“
(von Wieser, 1994 [1876]), kuriame atskleidė, kad fundamentali priešprieša tarp kaštų ir naudingumo neegzistuoja,
vėliau detaliai tai paaiškino savo monografijose (žr. von Wieser, 1884; 1889; 1927 [1914]).

F. von Wieser'io *alternatyviųjų kaštų* sąvoka reiškia, kad gėrybių kaštai yra tai, kas galėjo įvykti pirmiau,
arba tai, kas galėjo būti pagaminta iš tų pačių išteklių, arba tai pasirinkimo kaštai, kaip prarastos galimybės
esant kitam geriausiam pasirinkimui išraiška. Kitaip tariant, tai reiškia – kokią veikimo kryptį nepasirink-
tume, kitos geriausios nepasirinktos veikimo krypties vertė traktuojama kaip alternatyvieji kaštai, kuriuos
lemia pasirinkta veikimo kryptis, be to, akivaizdu, kad *alternatyviųjų kaštų* sąvoka prasminga tik tada, kai
galimybės yra nekintamos arba prieinamai ribotos: susidūrę su ribotumais, žmonės priversti rinktis; alter-
natyvieji kaštai – tai ne alternatyvių galimybių suma, o, žinoma, geriausios alternatyvos nauda. Taip miesto
sprendimas statyti ligoninę laisvoje žemėje yra žemės, skirtos sporto centrui, praradimas ar negalėjimas jos
panaudoti automobilių stovėjimo aikštei, ar pinigai, kuriuos buvo galima gauti pardavus žemę, ar kitų ga-
limų žemės panaudojimo variantų praradimas, bet ne jų visų kartu.

Kita vertus, F. von Wieser'io pasiūlytas požiūris pagrįstai kritikuotas, nes daugelį kaštų, jei neįmanoma
išreikšti kiekybiškai, įvertinti tokiu būdu sudėtinga. Ekonomistai dažnai bando taikyti rinkos kainas kiekvie-
nai alternatyvai, siekdami išmatuoti alternatyviuosius kaštus. Vis dėlto šio metodo taikymas sudėtingas tuo
požiūriu, kad daugelis alternatyvų neturi rinkos kainų. Taigi nelengva sutarti, kaip pinigais įvertinti platų
nematerialaus turto spektrą. Kadangi jo (pavyzdžiui, gražaus kraštovaizdžio ar žmonių nepaliesto pirminio
miško) praradimo kaštus sudėtinga išreikšti kiekybiškai, neapčiuopiamos vertės, susijusios su alternatyviai-
siais kaštais, gali būti nesunkiai pražiūrėtos ar ignoruotos.

Pažymėtina, kad F. von Wieser'is patobulino C. Menger'io (1950 [1871]) teoriją (įvesdamas *ekonomi-
nių gėrybių skirstymą eilėmis* jis tiesiog griovė klasikinės gamybos kaštų teorijos pagrindus), pateikdamas
alternatyviųjų kaštų apibrėžimą, suderinamą su ribinio naudingumo teorija, ko savajame labai išdėstame
apibrėžime iki galo nepadarė C. Menger'is, taip nutiesė intelektualinį tiltą į kitas ribinio naudingumo teorijas,
ypač į L. Walras'o ir V. Paret'o Lozanos mokyklą (plačiau žr. Kolev, 2018).

Tokia svarbi austrų ekonomikos mokyklai palūkanų, kaip subjektyviosios kategorijos, teorija vientisumą ir
išbaigtumą taip pat įgavo tik E. von Böhm-Bawerk'o darbuose, kuriuose palūkanos aiškinamos taikant austrų
ekonomikos mokyklai bendrą mažėjančio ribinio naudingumo principą ir alternatyviųjų kaštų koncepciją.

Kalbant apie vėlesnius ekonomistus, reikia paminėti pakankamai į austrų ekonomikos mokyklą įsigilinusį
anglų ekonomistą L. C. Robbins'ą (1930; 1932), parėmusį austriškąją (pirmiausia F. von Wieser'io) alterna-
tyviųjų kaštų sampratą (Endres, 1997; Brown, Spencer, 2009). (Plačiau apie L. C. Robbins'o ryšį su austrų
ekonomikos mokykla žr. O'Brien, 1988; 1990.)

Minėtinas ir G. von Haberler'o 1936 m. išleistas veikalas „Tarptautinės prekybos teorija“ (von Haberler,
1936), kuriame performuluotas ir taikant F. von Wieser'io bei E. von Böhm-Bawerk'o alternatyviųjų kaštų
doktriną neoklasikinei ekonomikos teorijai pritaikytas D. Ricardo konkurencinio (santykinio) pranašumo
principas.

Apskritai XX a. ketvirtojo dešimtmečio viduryje austrų ekonomikos mokyklos atstovai atsidūrė keistoje pozicijoje dėl požiūrio į vyraujančią ekonominės minties kryptį. Daugelis teorinių inovacijų, taip pat ir F. von Wieser'io pasiūlyti alternatyvieji kaštai, tada vadintos „paaukota nauda“, jas diegė austrų tradicijos laikęsi mokslininkai, ekonomistai manė, kad jos galutinai į standartinę neoklasikinę ekonomikos teoriją įtrauktos dar XX a. ketvirtojo dešimtmečio pradžioje (žr. White, 1977).

Modernioji austrų ekonomikos teorija, šalia kitų jos šalininkų, neatsiejama nuo tokių pavardžių kaip James'as M. Buchanan'as, kurį galima būtų laikyti austrų ekonomikos mokyklos kvazinariu, kuris, nors formaliai su ja nesusijęs, bet juos sieja daugelis bendrų nuostatų (Baird, 1989). (Pats J. M. Buchanan'as teigė, kad tikrai neprieštarautų būti vadinamas austrų mokyklos atstovu.) Jis aiškiai parodė, kad subjektyvi kaštų teorija jo darbuose apie viešąjį pasirinkimą ir viešąją politiką yra kritiškas elementas (žr. Buchanan, Tullock, 1962). Ypač minėtina nedidelės apimties, bet svarbi jo knyga „Kaštai ir pasirinkimas: ekonomikos teorijos tyrimas“ (Buchanan, 1969) (ją galima įvardyti kaip „pačią austriškiausią J. M. Buchanan'o knygą“ [Boettke, 1987]), kurios indėlis į alternatyviųjų kaštų parametrų apibrėžimą dažnai iki galo neįvertinamas, bet iš tiesų ji užima svarbią vietą jo darbuose.

Kaip subjektyvistas J. M. Buchanan'as atkakliai tvirtino, kad alternatyvieji kaštai egzistuoja tik „žiūrovo akyse“, kaip įsivaizduotos alternatyvos, kurioms nebuvo lemta būti įgyvendintoms. Pats jis teigė, kad jo „tikslas – pasitelkus alternatyviųjų kaštų teoriją, pademonstruoti pagrindinius metodologinius skirtumus, kurie dažnai praziūrimi, ir parodyti, kad nuoseklus šios teorijos taikymas paaiškina svarbias nesutarimų dėl politikos svarstomų problemų sritis“ (Buchanan, 1969).

J. M. Buchanan'as dalijasi su austrais pastarųjų nuostata dėl griežto metodologinio individualizmo taikymo ekonominiuose tyrimuose. Kaip metodologinis individualistas, J. M. Buchanan'as tikėjo, kad alternatyvieji kaštai kolektyvinės gerovės funkcijos išraiška, agreguojant asmenų iš anksto nuspręstus naudingumus, negali būti išmatuoti.

2. Gamybos gėrybių teorija austrų ekonomikos mokykloje ir austriškoji gamybos kaštų analizė

Austrų ekonomikos mokykla, kurdama ribinio naudingumo teoriją, ignoravo gamybos proceso ir darbo analizę, vis dėlto ji buvo priversta ištirti gamybos išlaidas, kurias privalo įvertinti kiekvienas verslininkas. Spręsdami šią problemą austrų maržinalistai sukūrė *gamybos gėrybių teoriją*, kurioje pamėgino psychologizuoti gamybos kaštus, traktuodami juos kaip tam tikrą naudingumą. Visos gėrybės suskirstytos į *vartojimo gėrybes*, subjektyviai ir tiesiogiai tenkinančias asmeninius poreikius, ir *gamybos gėrybes*, kurioms priskirtos gamybos priemonės, medžiagos, naudojami žemės sklypai ir darbas (tarp jų ir verslininkų veikla) bei kapitalo paslaugos.

Gana pagrįstai galima būtų teigti, kad C. Menger'is (1950 [1871]) ir pačią kapitalo teoriją tapatino su gamyboje naudotų aukštesnės eilės gėrybių *heterogeninės struktūros* analize (Braun, 2015). Vėliau kapitalinių gėrybių esminį struktūrinį (funkcinį) *heterogeniškumą* savo monografijoje „Kapitalas ir jo struktūra“ (Lachmann, 1956), E. von Böhm-Bawerk'o intuiciją mintį apie augantį aplinkiniškumą perdirdęs į idėją apie augantį *sudėtingumą* bei vietoj kapitalo atsargų idėjos pasiūlęs kapitalo struktūros, sudarytos iš produktyvių elementų gluminančios įvairovės, kurios negalima suvesti į jokią vieną vertės matą ar, kalbant darbo laiko terminais, sąvoką, akcentavo ir L. M. Lachmann'as. Juk gamybos gėrybės yra heterogeniškos ir egzistuoja gamybos struktūroje, kuri esant ekonominei pažangai tampa vis sudėtingesnė ir heterogeniškesnė. Dar pastebėjime, kad prielaida apie kapitalo heterogeniškumą – F. A. von Hayek'o nuomone, kapitalą apima heterogeniškos gėrybės, tarpusavyje susijusios įvairiu pakeičiamumu ir papildomumu laipsniu bei eksploatuojamos specifiniais gamybos periodais – sudaro šiuolaikinės austrų verslo ciklo teorijos šerdį (žr. Boettke, 2016).

Pažymėtina, kad austrai vartojo terminą *gėrybės*, o ne *prekės*. Ši tradicija vokiškai kalbančių šalių ekonomikos teorijoje siekia dar Karl'ą Heinrich'ą Rau (1792–1870 m.), kuris jas apibrėžė jų subjektyvaus naudingumo aspektu (Streissler, 1990).

Kaip pastebi A. R. Leen'as (1999), C. Menger'io (1950 [1871]) požiūriu, kad išorinio pasaulio objektas (elementas) taptų naudingumu dalyku (vok. *Nützlichkeit*) – *gėrybe*, gėrybės savybėms (vok. *Güterqualität*)

būtinios tokios pagrindinės sąlygos: a) žmogaus poreikis; b) objekto savybės, gebančios įsitraukti į priešastinius ryšius, įgalinant tenkinti šį poreikį; c) objekto naudingų savybių (šių priešastinių objekto ir žmogaus poreikio patenkinimo tarpusavio ryšių) pažinimas; d) techninių žinių turėjimas, leidžiantis individui šį objekto savybių gebėjimą (vok. *Gebrauchskunst*) išnaudoti tenkinant savus norus (šią prielaidą, pakoreguodamas C. Menger'į „vienu nedideliu aspektu“, jau vėliau, 1881 m., remiantis jo habilitacijos disertacija parašytoje ir publikuotoje knygoje „Teisės ir santykiai gėrybių ekonomikos teorijos požiūriu: kritiniai tyrinėjimai“ pridėjo E. von Böhm-Bawerk'as [1962]); e) galimybė disponuoti. Nesant bent vienos iš šių penkių (C. Menger'io požiūriu, keturių) savybių, objektas negali tapti gėrybe (Menger, 1950 [1871]).

Kaip pažymėjo G. J. Stigler'is (1994 [1941]), ir gamybos gėrybėms būdingas gėrybių pobūdis, tik jos poreikius tenkina ne tiesiogiai, nes turi būti transformuotos į tiesiogiai poreikius tenkinančias gėrybes.

Toliau C. Menger'is atskleidė skirtumą tarp gėrybių, kurių esamas kiekis viršija žmonių poreikį, ir gėrybių, kurių esamo kiekio, kad visiškai patenkintų žmonių poreikį, nepakanka. Pastarąsias jis pavadino *ekonominėmis gėrybėmis*, o pirmąsias – *neekonominėmis gėrybėmis*.

Taigi ekonominių ir neekonominių gėrybių skirtumas glūdi esamų poreikių ir turimo kiekio tarpusavio santykiuose. Tai nėra gėrybės, kaip tokios, vidinė ypatybė. Tad neekonominė gėrybė gali tapti ekonomine ir atvirkščiai, pasikeitus kontekstui: mūsų poreikiai ir / ar turimi kiekiai gali svyruoti tiek erdvėje, tiek laike (Johnsson, 2005).

Austriškoji gamybos kaštų analizė remiasi fundamentalia C. Menger'io teorija, kurioje kauzoliniai ryšiai nuo galutinio produkto suvedami *atgal* į jo kaštus. (C. Menger'is, kaip ir W. S. Jevons'as, tvirtino, kad gamybos veiksniai yra ne *kainą lemiantys*, bet *kainos nulemti*). Galutinės gėrybės kaina priklauso nuo jos ribinio naudingumo, o gamybos veiksnių (austrių ekonomistų įvardytų kaip tarpinės ar aukštesnės eilės gėrybės) – nuo pagamintos galutinės gėrybės naudingumo. Istoriskumo dėlei dar pastebėsime, kad ispaniškai, o ne lotyniškai, kaip tuo metu buvo įprasta moksle, rašęs Luis'as Saravia de la Calle'as pirmasis 1544 m. knygoje „Instrukcijos pirkliams“ (isp. *Instrucción de mercaderes*) nušvietė tikruosius kainos ir sąnaudų santykius rinkoje ir neigė bet kokių kaštų vaidmenį nustatant kainas – priešingai, jo nuomone, rinkos kaina kuri yra teisinga, nulemta pasiūlos ir paklausos jėgų, kurios savo ruožtu yra vartotojų bendro vertinimo rinkoje rezultatas (žr. Grice-Hutchinson, 1952; Huerta de Soto, 1999).

Austrių ekonomikos mokyklos teorijos dalis, skirta *gamybos kaštams*, geriausiai atskleista F. von Wieser'io darbuose, ypač monografijose „Ūkinės vertės atsiradimas ir pagrindiniai dėsniai“ (Von Wieser, 1884) ir „Natūrali vertė“ (Von Wieser, 1893 [1889]).

Austrių maržinalistų teigimu, racionalūs subjektai savuosius ribinio naudingumo vertinimus formuoja tik atsižvelgdami į tas gėrybes, kurios tiesiogiai susijusios su jų poreikiais, t. y. vartojimo reikmenimis. Individai nepajėgūs įvertinti tolimų jiems gamybos veiksnių (austrių terminologija – *gamybos gėrybių*) naudingumo. Kaip teigė F. von Wieser'is ir E. von Böhm-Bawerk'as, tai reiškia, kad gamybos gėrybės nėra vertingos, nes tiesiogiai žmonių poreikių netenkina, tad jų kaina nustatoma tik *netiesiogiai*, atsižvelgiant į vartojimo reikmenų, pagamintų naudojant kapitalą ir darbą, ribinius naudingumus.

Šios versijos pagrindą sudaro C. Menger'io „Pagrinduose...“, atskleidžiant jo „skirtingų lygmenų ekonominių gėrybių teoriją“, išsakytas teiginys, kad „bet kuriomis sąlygomis aukštesnio lygmens gėrybių vertę lemia žemesnės vertės gėrybių, kurių gamybai skirti, numanomos vertės“ (Menger, 1950 [1871]) (ši teiginį I. M. Kirzner'is [1992] vėliau pavadino *Menger'io dėsniu*), taigi aukštesnio lygmens gėrybės tampa naudotinomis „tik prabėgus laikui“, kai „pasikeisdamos“ virsta pirmo lygmens gėrybėmis, t. y. kai jų būklę galima pavadinti žmonių poreikių tenkinimo būkle. Primintina, kad vėliau neoaustrai žmogiškąją ekonominę veiklą taip pat siejo su laiku, kaip ekonomine gėrybe (Houmanidis, Leen, 2001).

Pastebėtina, kad esminį vartojimo („žemesnio lygmens“) ir gamybos („aukštesnio lygio“) gėrybių bendrumą vertės nustatymo procese C. Menger'is atskleidė be matematinio ir diagramų metodų, kas taip būdinga W. S. Jevons'o ir L. Walras'o darbams. Kartu gamybos kaštai priklauso nuo minėtų vartojimo reikmenų ribinių naudingumų, tai atitiko maržinalistinį vartojimo pirmenybiškumą, lyginant su gamyba, principą bei pabrėžė gamybos kaštų vertės išvestinį pobūdį, tik atskleidžiant baigtinio produkto vertę. E. von Böhm-Bawerk'o

teigimu, ne gamybos kaštai suteikia produktams vertę – priešingai, gamybos kaštams vertingumą suteikia jų produktai (von Böhm-Bawerk, 1932 [1886]).

Taigi gamybos gėrybių vertingumas, remiantis austrų ekonomikos mokyklos teorija, nulemtas produkto, kuris gali būti pagamintas jas naudojant, vertingumo (ribinio naudingumo) ar jų gražos vertingumo, o ne savo paties naudingumo (žr. Von Wieser, 1893 [1889]). Kita vertus, gamindamas vienas gėrybes, gamintojas paaukvoja galimybę pagaminti kažką kita, būtent, F. von Wieser'io žodžiais tariant, kitų produktų, kuriuos galima gauti naudojant šias gamybos priemones, bendras naudingumas (Von Wieser, 1893 [1889]) ir sudaro jo gamybos kaštus. Analogišką išvadą pateikė ir E. von Böhm-Bawerk'as, jo teigimu, gamybos veiksmų vertė prilygsta potencialaus prarasto produkto vertei (Von Böhm-Bawerk, 1959 [1889]).

F. von Wieser'io kaštų koncepcija, kaip minėta, plėtojo C. Menger'io pasiūlytą požiūrį, besilaikantį „praleistos naudos“ pozicijų, ir jo nuostatą, kad aukštesnio lygmens gėrybių vertingumą lemia pirmojo lygmens gėrybės. F. von Wieser'io teorijoje kaštus sudaro tik negautas subjektyvus naudingumas, jie neapima jokių realių gamybos veiksmų sąnaudų, tokių kaip gamybai būtinas pinigų ar darbo kiekis, kaip manė klasikinės mokyklos atstovai ar marksistai.

Be abejo, ta pati gamybos gėrybė galėjo būti panaudota įvairių vartojimo reikmenų gamybai, esant nevienodam ribiniam naudingumui. Tad kuris iš šių ribinių naudingumų nulems duotos gamybos gėrybės kainą? F. von Wieser'io, gana sudėtingu būdu siejusio gamybos kaštus su ribiniu naudingumu, nuomone, tas, *kurio dydis mažiausias*, nes, kaip jis rašė „Natūralios vertės“ III knygoje, priskyrimas turi laikytis ribinio dėsno: net jei naudotų skirtingoms produkto vertėms pagaminti, visų panašių produktyvių daiktų vertė turi būti panaši, ji gali būti gauta tik iš mažiausiai vertingo produkto (Von Wieser, 1893 [1889]).

Iš daugybės vartojimo gėrybių, pagamintų naudojant tam tikrą gamybos gėrybę, išskyręs tą, kuri pasižymi mažiausiu ribiniu naudingumu, F. von Wieser'is ją pavadino *ribiniu produktu*. Remdamasis šia samprata, jis suformulavo tokį teiginį: ribinio produkto (ribinės vartojimo gėrybės) ribinis naudingumas lemia jo gamybai sunaudotos gamybos gėrybės kainą bei atitinkamą gamybos išlaidų dalį, o šios gamybos išlaidos lemia iš šios gėrybės pagamintų kitų – „neribinių“ vartojamų produktų ribinius naudingumus. Šis tvirtinimas, pirmą kartą F. von Wieser'io išsakytas pranešime K. Knies'o seminare (žr. Von Wieser, 1994 [1876]), kur mokslininkas išlaidas traktavo kaip aukojamą naudą, dabar ekonominės minties istorijoje vadinamas *gamybos išlaidų*, arba *Wieser'io, dėsniu* (žr. Hayek, 1992 [1926]).

Taigi, austrų ekonomikos mokyklos atstovų nuomone, *Wieser'io dėsnis* turėjo užtikrinti ribinio naudingumo ir gamybos kaštų tarpusavio ryšį. Šio dėsno veikimą austrų ekonomikos mokykla taikė visoms gėrybėms, išskyrus „laisvasias“, prie kurių priskyrė žemę, orą ir kt.

Kadangi realioje tikrovėje kuriant vartojimo reikmenis naudojama gamybos gėrybių (aukštesnės eilės) visuma, kilo kitas nelengvas klausimas, kurią vartojimo reikmenų vertingumo dalį reikėtų priskirti vienai ar kitai gamybos gėrybei? Atsakydami į šį klausimą, austrų ekonomikos mokyklos atstovai (čia vėl didžiausias indėlis tenka F. von Wieser'iu) sukūrė vadinamąją *priskyrimo teoriją* – pirmąjį bandymą moksliskai paaiškinti paskirstymą, ja remiantis nustatoma, kuri pirmo lygmens gėrybės vertės („natūralios“) dalis *priskiriama* kiekvienam gamybos veiksmui, t. y. tolesnio lygmens gėrybėms, naudojamoms jos gamyboje.

Kalbant šiuolaikine kalba, kadangi vartojimo gėrybės vertė žinota ir buvo duota, be to, duota naudotų aukštesnės eilės gėrybių išteklių apimtis, ekonomisto uždavinys – įvertinti kiekvienos aukštesnės eilės gėrybės indėlį (Endres, 1997). F. von Wieser'is siūlė palyginti duoto vartojimo reikmens vertingumą su kito reikmens, pagaminto iš tų pačių medžiagų, tik kitomis proporcijomis, vertingumu, nes kiekvienas gamybos išteklius kartu su kitais gamybos ištekliais gali būti panaudotas skirtingai jį derinant. Todėl, atsižvelgiant į pajamų pokytį, pakitus išteklių proporcijoms, galima nustatyti, kaip kiekvienas naudojamas gamybos išteklius veikia pajamas. Šis metodas pavadintas *gamybinio indėlio* metodu.

Pažymėtina, kad C. Menger'is galutinio produkto vertės paskirstymo tarp keleto bendradarbiaujančių aukštesnės eilės produktų problemą (priskyrimo problemą, kaip ją vėliau vadino F. von Wieser'is) sprendė remdamasis gana išplėtotą ribinio produktyvumo teorija.

Kita vertus, E. von Böhm-Bawerk'as, nagrinėdamas paskirstymo problemą, pasisakė už *alternatyviųjų kaštų* metodą. Jo teigimu, gamybos gėrybės, kuri išimta iš gamybos proceso, vertė apskaičiuojama remiantis

ne jos poveikiu galutiniam produktui, o gamybos gėrybės, kuri pakeitė išimtąją, vertę (Von Böhm-Bawerk, 2005 [1886]). (Savo koncepcijoje E. von Böhm-Bawerk'as vadovavosi C. Menger'io teiginiu, kurį būtų galima išversti kaip „praradimo principą“ (Rothschild, 1973), taikant jį galutinio produkto, kuris bus prarastas, pašalinus vieną iš paslaugų veiksnių, kainai.)

Kaip matome, austrų ekonomikos mokyklos atstovų pasiūlyti pavieniai *priskyrimo teorijos* variantai iš esmės skiriasi siūlomais šio priskyrimo apskaičiavimo metodais. Tačiau kardinaliu klausimu – aiškindami pajamų šaltinių esmę ir vertės paskirstymą tarp tokių gamybos veiksnių, kaip darbas ir kapitalas, austrų mokyklos atstovai buvo vieningi. Jie manė, kad *visi* ištekliai *dalyvauja* kuriant vertę, todėl buvo lygaus pajamų paskirstymo priešininkai ir neigė socialistinės ekonomikos galimybę. Juk net pats *priskyrimo* terminas grįstas tuo, kad kiekvienai gamybos gėrybei (ar veiksmui) priskiriamos savos specifinės pajamos.

Galiausiai pažymėtina, kad austrų ekonomikos mokyklos pradininkai labai vertino savo *gamybos kaštų teorijas*. Pavyzdžiui, E. von Böhm-Bawerk'ui, kaip ir kitiems austrų ekonomikos mokyklos pradininkams, teorinis klausimas, ar kaštai, gamybos medžiagų vertė, sprendžiant iš visko, kintamoji dalis, yra nulemta produkto vertės, turėjo tokią pačią reikšmę politinėje ekonomijoje, kaip klausimas apie K. Ptolemėjaus ir N. Copernicus sistemas astronomijoje. Saulė ir Žemė sukasi, tačiau šiandien nelabai galėtume būti astronomu nežinodami, Žemė sukasi apie Saulę ar Saulė apie Žemę (Von Böhm-Bawerk, 1891).

Kita vertus, neoaustrų L. M. Lachmann'o vertės subjektyvizmas, svarstant jį ilgalaikių gamybos gėrybių, ypač jų derinio, kontekste, numano priskyrimo problemą – vertės priskyrimą gamybos gėrybėms (kapitalinėms) iš vertės, kildinamos iš pagamintos produkcijos *laukiamos* vertės, kuri yra neaiški dėl neaiškumų, kurie susiję su pačiu gamybos planu, ir dėl to, kad pagamintos produkcijos vertė priklauso nuo to, kiek vartotojai galiausiai už ją sumokės (Lachmann, 1956).

Išvados

Austrų ekonomikos teorijos metodologijos esminis elementas – grynai subjektyvi kaštų samprata. Jiems kaštai yra subjektyvi vertė, kurią veikėjas priskiria tikslams, kurių atsisako, apsisprendęs dėl tam tikros veiksmų krypties.

Kalbant apie austrų ekonomistus, vienas didžiausių F. von Wieser'io indėlių į ekonomikos teoriją – alternatyviųjų kaštų teorija. Jam *alternatyviųjų kaštų* sąvoka reiškia, kad gėrybių kaštai yra tai, kas galėjo įvykti pirmiau, arba tai, kas galėjo būti pagaminta iš tų pačių išteklių, arba tai pasirinkimo kaštai, kaip prarastos galimybės kito geriausio pasirinkimo atveju išraiška.

Tokia svarbi austrų ekonomikos mokyklai palūkanų, kaip subjektyviosios kategorijos, teorija savo vientisumą ir išbaigtumą įgavo tik E. von Böhm-Bawerk'o darbuose, kuriuose palūkanos aiškinamos laikantis bendro austrų ekonomikos mokyklai mažėjančio ribinio naudingumo principo ir alternatyviųjų kaštų koncepcijos.

Kaip subjektyvistas, J. M. Buchanan'as atkakliai tvirtino, kad alternatyvieji kaštai egzistuoja tik „žiūrovo akyse“, kaip įsivaizduotos alternatyvos, kurioms nebuvo lemta būti įgyvendintoms.

Austrų ekonomistai sukūrė *gamybos gėrybių teoriją*, kurioje pamėginta psychologizuoti gamybos kaštus, traktuojant juos kaip tam tikrą naudingumą. Visos gėrybės suskirstytos į *vartojimo gėrybes*, subjektyviai ir tiesiogiai tenkinančias asmeninius poreikius, ir *gamybos gėrybes*, kurioms priskirtos gamybos priemonės bei kapitalo paslaugos.

C. Menger'is pačią kapitalo teoriją tapatino su gamyboje naudotų aukštesnės eilės gėrybių *heterogeninės struktūros* analize.

Skirtumas tarp ekonominių ir neekonominių gėrybių glūdi poreikių ir turimo kiekio tarpusavio santykyje. Tai nėra gėrybės, kaip tokios, vidinė ypatybė.

Austriškoji gamybos kaštų analizė remiasi fundamentalia C. Menger'io teorija, kurioje kausolistiniai ryšiai nuo galutinio produkto vedami *atgal* į jo kaštus.

Literatūra

- Baird, C. W. (1989). James Buchanan and the Austrians: the Common Ground. *Cato Journal*, Vol. 9, No. 1, p. 201–230.
- Bastiat, F. (2005 [1845]). *Sophismes économiques*. Bibliothèque classique de la liberté (in French). Préface de Michel Leter. Paris: Les Belles Lettres.
- Boettke, P. J. (2016). Austrian School of Economics. *The Concise Encyclopedia of Economics*. Prieiga internete: <http://www.econlib.org/library/Enc/AustrianSchoolofEconomics.html>.
- Boettke, P. J. (1987). Virginia Political Economy: A View from Vienna. *Market Process*, Vol. 5, No. 2, p. 7–15.
- Böhm-Bawerk von, E. (2005 [1886]). *Basic Principles of Economic Value*. Translated by Hans F. Sennholz. Grove City, PA: Libertarian Press, Inc.
- Böhm-Bawerk von, E. (1932 [1886]). *Grundzüge der Theorie des wirtschaftlichen Güterwertes*. London: London School of Economics.
- Böhm-Bawerk von, E. (1962). *Shorter Classics of Eugen von Böhm-Bawerk*. South Holland, Ill.: Libertarian Press.
- Böhm-Bawerk von, E. (1891). The Austrian Economists. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, No. 2, p. 361–384.
- Braun, E. (2015). Carl Menger's Contribution to Capital Theory. *History of Economic Ideas*, Vol. 23, No. 1, p. 77–99.
- Brown, A., Spencer, D. A. (2009). Cost and the 'Means-Ends' Definition of Economics in Lionel Robbins's *Essay: Analysis and Contemporary Implications*. In: F. Cowell, A. Witztum (eds.). *Lionel Robbins's essay on the nature and significance of economic science: 75th anniversary conference proceedings*. Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines. London, UK.
- Buchanan, J. M. (1969). *Cost and Choice: An Inquiry in Economic Theory*. Chicago: University of Chicago Press.
- Buchanan, J. M., Thirlby, G. F. (eds.). (1973). *L.S.E. Essays on Cost*. London: London School of Economics and Political Science.
- Buchanan, J. M., Tullock, G. (1962). *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Davenport, H. J. (1929 [1913]). *The Economics of Enterprise*. New York: Macmillan Company.
- Davenport, H. J. (1908). *Value and Distribution: A Critical and Constructive Study*. Chicago: University of Chicago Press.
- Eabrasu, M. (2011). A Praxeological Assessment of Subjective Value. *The Quarterly Journal of Austrian Economics*, Vol. 14, No. 2, p. 216–241.
- Endres, A. M. (1997). *Neoclassical Microeconomic Theory: The Founding Austrian Version*. London: Routledge.
- Formaini R. L. (2003). James M. Buchanan – The Creation of Public Choice Theory. *Economic Insights – Federal Reserve Bank of Dallas*, Vol. 8, No. 2.
- Gloria-Palermo, S. (1999). *The Evolution of Austrian Economics: From Menger to Lachmann*. London: New York: Routledge.
- Grice-Hutchinson, M. (1952). *The School of Salamanca; Readings in Spanish Monetary Theory, 1544–1605*. Oxford: Clarendon Press.
- Haberler von, G. (1936). *The Theory of International Trade. With its Applications to Commercial Policy*. London: William Hodge.
- Hayek, F. A. (1992 [1926]). Friedrich von, Wieser (1851–1926). *The Collected Works of F. A. Hayek*, Vol. 4 – *The Fortunes of Liberalism*. London: Routledge.
- Houmanidis, L. T., Leen, A. R. (2001). *A Great Revolution in Economics – Vienna 1871 and After: Austrian Economic Thought: Its Evolution and Its Contribution to Consumer Behaviour*. Wageningen: Cereales Foundation, publisher Wageningen University.
- Huerta de Soto, J. (1999). Juan de Mariana: The Influence of the Spanish Scholastics. In: R. G. Holcombe (ed.). *Fifteen Great Austrian Economists*. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.
- Huerta de Soto, J. (2019). *The essential differences between the Austrian and Neoclassical schools*. [Paper].
- Johnsson, R. C. B. (2005). Austrian Subjectivism vs. Objectivism. In: E. W. Younkins (ed.). *Philosophers of Capitalism: Menger, Mises, Rand, and Beyond*. Lanham, MD: Lexington Books, p. 239–252.
- Kauder, E. (1957). Intellectual and Political Roots of the Older Austrian School. *Zeitschrift für Nationalökonomie*, Vol. 17, p. 411–425.
- Kirzner, I. M. (1987). Austrian School of Economics. In: J. Eatwell, M. Murray, P. Newman (eds.). *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, 4 vols. London: Macmillan.
- Kirzner, I. M. (1992). *The Market Process: Essays in the Development of Modern Austrian Economics*. New York: Routledge Press.
- Kolev, S. (2018). Friedrich von Wieser, or: Against “Sidelining” Austrian Economists. *ThinkMarkets. A Blog of the NYU Colloquium on Market Institutions and the Leipzig Colloquium on the Market Order*, February 5.

- Lachmann, L. M. (1956). *Capital and Its Structure*. London: Bell and Sons.
- Leen, A. R. (1999). *The Consumer in Austrian Economics and the Austrian Perspective on Consumer Policy*. Dissertation. Wageningen Universiteit.
- Menger C. (1950 [1871]). *Principles of Economics*. James Dingwall and Bert F. Hoselitz (trans.). Glencoe, Ill.: Free Press.
- O'Brien D. P. (1988). *Lionel Robbins*. London: Macmillan.
- O'Brien, D. P. (1990). Lionel Robbins and the Austrian connection. *History of Political Economy*, Vol. 22, p. 155–184.
- O'Driscoll, G. P. (1986). Money: Menger's Evolutionary Theory. *History of Political Economy*, Vol. 18, No. 4, p. 601–616.
- Robbins, L. C. (1998). *A History of Economic Thought*. The LSU Lectures. Princeton: Princeton University Press.
- Robbins, L. C. (1932). *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*. London: Macmillan.
- Robbins, L. C. (1930). On a Certain Ambiguity in the Conception of Stationary Equilibrium. *Economic Journal*, Vol. 40, p. 194–214.
- Rothschild, K. (1973). Distributive Aspects of the Austrian Theory. In: J. Hicks, W. Weber. *Carl Menger and the Austrian School of Economics*. Oxford: Clarendon Press.
- Stigler, G. J. (1994 [1941]). *Production and Distribution Theories: The Formative Period*. New York: Macmillan.
- Streissler, E. W. (1990). The Influence of German Economics on the Work of Menger and Marshall. *History of Political Economy*, Vol. 22 (Supplement), p. 31–68.
- White, L. H. (1977). *The Methodology of the Austrian School Economists*. New York: Center for Libertarian Studies.
- Wieser von, F. (1889). *Der natürliche Wert*. Vienna: Alfred Hölder.
- Wieser von, F. (1893 [1889]). *Natural Value*. (C. A. Mallock, Trans.). London: MacMillan and Company.
- Wieser von, F. (1994 [1876]). On the Relationship of Costs to Value. In: I. M. Kirzner (ed.). *Classics in Austrian Economics: The Founding Era*, Vol. 1. London: William Pickering.
- Wieser von, F. (1927 [1914]). *Social Economics*. Trans. A. F. Hinrichs. New York: Adelphi.
- Wieser von, F. (1884). *Über den Ursprung und die Hauptgesetze des wirtschaftlichen Wertes*. Wien: A. Hölder.

THE PLACE OF COSTS IN AUSTRIAN ECONOMICS AND THE ANALYSIS OF THE GOODS AND COSTS OF PRODUCTION

REMIGIJUS ČIEGIS, RAIMONDAS ČIEGIS

Vilnius University, Kaunas Faculty, Faculty of Fundamental Sciences of Vilnius Tech (Lithuania)

Summary

An essential part of the methodology of the Austrian school of economics is the purely subjective concept of cost. For them, cost is a subjective value that an actor attributes to goals that he abandons when he decides to follow a particular course of action. The Austrian school of economics has shown that value should no longer be seen as something managed according to the cost of past resources, but should be estimated as a measure for assessments of future usefulness in meeting consumer demand. At the end of the 19th century, after the subjective revolution in economic theory, this school linked the prevailing 'economic subjectivism' to an 'alternative cost approach'. But, according to the authors of this article, the problem is that the Austrian school of economics ignored the analysis of the production process in developing the theory of marginal gain. Still, they were forced to examine production costs, which are important to any entrepreneur. In order to address this problem, the Austrian marginalists developed a theory of production goods, in which they attempted to psychologise production costs, and treat them as a kind of value. Then the question naturally

arises, to what extent do the attitudes of Austrian economists towards costs correspond to today's economic theory? Therefore, the aim of this article is to find the place of the concept of costs in the theory of Austrian economics, and in the analysis of production goods and costs. To answer these questions, first the Austrian concept of alternative costs is analysed. As far as Austrian economists are concerned, one of F. von Wieser's greatest contributions to economic theory is his alternative cost theory. It is clear that the concept of alternative cost only makes sense if existing possibilities are fixed, or if access to them is limited: when faced with constraints, people are forced to make choices. Still, many economists considered that most theoretical innovations, including the alternative costs proposed by F. von Wieser, and introduced by scholars in the Austrian tradition, were fully included in a standard neoclassical economic theory as early as in the 1930s. Second, the theory of production goods in the Austrian school of economics is examined. The Austrian marginalists developed a theory of production goods in which they attempted to psychologise production costs, and treat them as a kind of utility. The article concludes by discussing the Austrian analysis of production goods and costs. The Austrian analysis of production costs is based on C. Menger's fundamental theory, in which causal links are derived from the final product back to its costs. The price of the final goods depends on their marginal utility, and the price of factors of production depends on the utility of the final product. The Austrian marginalists argued that rational entities formulate their own assessments of marginal utility only on the basis of goods that are directly related to their needs, i.e. on consumables. Individuals are not capable of estimating factors of production that are distant from them, or, in Austrian terminology, factors that are related to production goods. The article has been prepared by applying the systematic analysis of scientific literature, and methods of general and logical analysis, comparison, generalisation and abstraction techniques.

KEY WORDS: *Austrian economics, production goods, costs, alternative costs, analysis of production goods and costs.*

JEL CODES: B1, B2, E2.

Gauta: 2021-08-28

Priimta: 2021-09-03

Pasirašyta spaudai: 2021-09-28